

Καθηγητές στο μικροσκόπιο, ιδιώτες στην έρευνα

Ο νέος νόμος-πλαίσιο για τα πανεπιστήμια

Εφημερίδα: ΤΟ ΒΗΜΑ

Ρεπορτάζ: ΜΑΡΝΥ ΠΑΠΑΜΑΤΘΑΙΟΥ

Δημοσίευση: 12/06/2011, 05:45

Αθήνα

«Κατακλυσμός» έρχεται στην ανώτατη εκπαίδευση της χώρας από την ερχόμενη ακαδημαϊκή χρονιά. Στο τελικό κείμενο του νέου νόμου-πλαισίου, το οποίο αποκαλύπτει σήμερα «Το Βήμα», οι αλλαγές που περιγράφονται είναι σαρωτικές. Παράλληλα, με διαδικασίες «εξπρές» το υπουργείο Παιδείας συγχωνεύει πανεπιστήμια και ΤΕΙ και μειώνει τον συνολικό αριθμό τους κατά 30%. Κλείνει δηλαδή από τον Σεπτέμβριο τουλάχιστον δέκα ιδρύματα, από τα σαράντα που λειτουργούν σε όλη τη χώρα.

Διατάξεις-«φωτιά» φέρνει ο νέος νόμος-πλαίσιο σε κάθε πτυχή της ακαδημαϊκής ζωής, από τη διοίκηση και τη λειτουργία των πανεπιστημίων ως τη χρηματοδότησή τους. Η πρώτη μεγάλη ανατροπή αφορά τους καθηγητές και μάλιστα την ανώτατη βαθμίδα τους (τους πρωτοβάθμιους), οι οποίοι στο εξής θα κρίνονται, από την εκλογή τους και ως τη συνταξιοδότησή τους, ανά πενταετία από ξένους αξιολογητές, βάσει

διεθνών κριτηρίων! Αν ένας καθηγητής δεν «περάσει» την αξιολόγηση θα κρίνεται ξανά ύστερα από τρία χρόνια. Τυχόν δεύτερη αποτυχία θα σημαίνει την απομάκρυνσή του από το Πανεπιστήμιο και τη μετάταξή του σε άλλη θέση στον δημόσιο τομέα. Μάλιστα η γνώμη των διδασκόντων σε αυτή τη διαδικασία δεν θα ζητείται καν. Στα πέντε χρόνια ο κοσμήτορας της σχολής θα παίρνει το βιογραφικό του κάθε καθηγητή και τα αποτελέσματα της ερευνητικής δουλειάς του και θα τα στέλνει κατευθείαν στους αξιολογητές του στο εξωτερικό.

Η διάταξη είναι βέβαιον ότι θα προκαλέσει δυσάρεστη έκπληξη για την πλειονότητα των πανεπιστημιακών της χώρας, ειδικά δε για εκείνους που απολάμβαναν το κύρος τους χωρίς να «πατούν καν το πόδι τους» στα αμφιθέατρα, εφησυχασμένοι ότι δεν θα υποστούν ελέγχους. Φοιτητές έχουν πολλές φορές αναφερθεί σε υποτιθέμενους καθηγητές τους οι οποίοι αναφέρονται στο πρόγραμμα σπουδών αλλά δεν τους έχουν ποτέ.

«Επρεπε επιτέλους κάτι να γίνει» παραδέχονται από την πλευρά τους καθηγητές με πείρα και σειρά ετών σε διοικητικές θέσεις και στα αμφιθέατρα που μίλησαν στο «Βήμα» και υποστηρίζουν τη διάταξη η οποία θα χαλάσει την ησυχία κάποιων συναδέλφων τους. Όπως λένε, δεν υπάρχει άλλος τρόπος να εξαφανιστούν φαινόμενα όπως εκείνα των καθηγητών «αλεξιπτωτιστών», αλλά και εκείνων που επί σειρά ετών δεν έχουν παρουσιάσει την παραμικρή επιστημονική δημοσίευση.

Οικογενειοκρατία τέλος

Στην ίδια κατεύθυνση, με στόχο την πάταξη των φαινομένων «οικογενειοκρατίας», ο νέος νόμος αλλάζει τον τρόπο προαγωγής των πανεπιστημιακών. Για να περάσουν από τη μία βαθμίδα στην άλλη το εκλεκτορικό σώμα τους θα είναι επταμελές και τα μέλη του θα προέρχονται αυστηρά από το ίδιο επιστημονικό αντικείμενο με τον κρινόμενο. Η διάταξη αυτή έρχεται, σύμφωνα με το υπουργείο, να απαντήσει στις καταγγελίες πανεπιστημιακών εναντίον συναδέλφων τους για αξιολογήσεις «ημετέρων» (οικογενειοκρατία, πελατειακές σχέσεις κ.λπ.). Αυτό γινόταν αφού ο νόμος έδινε τη δυνατότητα οι κριτές να είναι από παρεμφερή επιστημονικά αντικείμενα με τον κρινόμενο. Έτσι η διαδικασία «ξεχείλωνε» και τα εκλεκτορικά σώματα πολλές φορές συγκροτούνταν ακόμη και από τον ίδιο τον κρινόμενο καθηγητή.

Επίσης, με την ίδια ρύθμιση ορίζεται ότι τα μέλη του εκλεκτορικού σώματος δεν θα είναι από το ίδιο πανεπιστήμιο με τον υποψήφιο, τα τέσσερα θα είναι Έλληνες και τα άλλα τρία από πανεπιστήμια του εξωτερικού. Η συμμετοχή των πανεπιστημιακών από τις εξωτερικές διαδικασίες κρίσης των διδασκόντων των ελληνικών πανεπιστημίων θα γίνεται μέσω «τηλεδιασκέψεων».

Σε 15 ημέρες στη Βουλή

Ριζικές είναι και οι αλλαγές στον τομέα της χρηματοδότησης των πανεπιστημίων. Οι νέες διοικήσεις αποκτούν ευελιξία στη διαχείριση, ενώ ιδρύονται έδρες χρηματοδοτούμενες από ιδιώτες, θεσπίζονται χορηγίες καθώς και «μπόνους» ανταγωνιστικότητας.

Ο νέος νόμος-πλαίσιο κατατίθεται για ψήφιση στη Βουλή σε 15 ημέρες και ψηφίζεται ως τις 20 Ιουλίου. Δεν έχει αποφασιστεί ακόμη στο υπουργείο Παιδείας τι θα γίνει με τους φοιτητές που ήδη φοιτούν σε τμήματα ή ιδρύματα που θα συγχωνευθούν ή θα

κλείσουν.

Το σενάριο που εξετάζεται φαίνεται ότι είναι το ίδιο που ακολουθήθηκε και με τα 25 τμήματα ΤΕΙ, τα οποία «κλείνουν» παραμένοντας εν λειτουργία μέχρις ότου αποφοιτήσουν οι σημερινοί σπουδαστές, χωρίς να κάνουν νέες εγγραφές.

«Τα τελευταία είκοσι χρόνια έχουμε κερδίσει 25 εκατ. ευρώ»

Τα πανεπιστήμια που βρήκαν τρόπους να «πουλήσουν» τεχνογνωσία

Αν οι δύο στόχοι του νέου νόμου-πλαισίου περιγράφονται με τις λέξεις κύρος και αποτελεσματικότητα, ο τρίτος είναι το χρήμα. Χρήμα ό χ πια από το ν πενιχρό κορβανά του δημόσιου ταμείου, αλλά από νέες πηγές τις οποίες ως τώρα- με λίγες εξαιρέσεις- τα ελληνικά πανεπιστήμια αγνοούσαν επιδεικτικά.

Το σκεπτικό είναι απλό. Τα πανεπιστήμια (πρέπει να) παράγουν καθημερινά γνώση, κατοχυρώνουν πατέντες, αναλαμβάνουν μελέτες για τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, συμμετέχουν σε διεθνή ανταγωνιστικά προγράμματα. Αρκετά λειτουργούν κατ' αυτόν τον τρόπο και τα έσοδά τους από τον ειδικό λογαριασμό έρευνας (συμμετοχή σε κοινοτικά προγράμματα, παροχή υπηρεσιών κτλ.) ξεπερνούν ετησίως εκείνα του κονδυλίου τους από τον κρατικό προϋπολογισμό.

Οι προσπάθειες των ΑΕΙ

Μεγάλα ιδρύματα της χώρας έχουν ήδη μπει για τα καλά στο «παιχνίδι της αγοράς». Το Πανεπιστήμιο Κρήτης, για παράδειγμα, ξεκινά ένα μεγάλο πρόγραμμα ανάπτυξης πρότυπων φαρμακευτικών ουσιών, ενώ λειτουργεί επίσης μια πρότυπη μονάδα που ασχολείται με την έρευνα σε σύγχρονες τεχνικές με λέιζερ για την αντιμετώπιση του καταρράκτη, της μυωπίας και άλλων παθήσεων των ματιών, την οποία ίδρυσε και διοικεί ο πρότανης του Ιδρύματος κ. Ι. Παλλήκαρης . Πρόκειται για μια μονάδα παγκοσμίου φήμης, στην οποία γίνονται ετησίως χιλιάδες επεμβάσεις.

«Τα τελευταία 20 χρόνια έχουμε κερδίσει περίπου 25 εκατ.ευρώ» τονίζει ο κ. Παλλήκαρης μιλώντας στο «Βήμα» και εξηγεί ότι τα χρήματα αυτά επανεπενδύονται στην έρευνα του Ιδρύματος. Ταυτόχρονα το Πανεπιστήμιο Κρήτης «πουλάει» τεχνογνωσία και στους δήμους του νησιού σε θέματα δικτύων, δημιουργίας ιστοσελίδων κτλ. «Από όλες αυτές τις δραστηριότητες κερδίζουμε αρκετές εκατοντάδες ευρώ ετησίως, αλλά φυσικά δεν αρκούν αυτά για να καλύψουμε το σύνολο των αναγκών μας» εξηγεί. «Με ένα καλύτερο σύστημα διαχείρισης ένα πανεπιστήμιο θα μπορούσε να βγάλει περισσότερα» .

Βιομηχανία ερευνών

Μια μικρή «βιομηχανία» έχει στήσει και το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Στο εσωτερικό του λειτουργούν 135 ερευνητικά εργαστήρια, στα οποία δραστηριοποιούνται 2.800 νέοι ερευνητές. Μόνο για τα έτη 2006 και 2007 εγκρίθηκαν συνολικά από τον Ειδικό Λογαριασμό Έρευνας του Πολυτεχνείου 706 νέα ερευνητικά προγράμματα, με συνολικό προϋπολογισμό 70.000.000 ευρώ. Από τα ερευνητικά του προγράμματα επανεπενδύει κάθε χρόνο στην εκπαίδευση και στην έρευνα περίπου 5.000.000 ευρώ και χρηματοδοτεί 150 υποτροφίες υποψήφιων διδασκόντων

ύψους	7.500	ευρώ.
-------	-------	-------

«Αυτό το ποσό των 5 εκατ.ευρώ ετησίως που μένει από τις ερευνητικές μας

δραστηριότητες για να το διαχειριστούμε το θεωρώ ιερό και πηγαίνει αποκλειστικά σε υποτροφίες και σε έναν μικρό αριθμό αναπτυξιακών προγραμμάτων των σχολών μας» λέει ο πρόεδρος του Ιδρύματος κ. Σίμος Σιμόπουλος . «Δεν ξέρω τι θα κάναμε αν έπρεπε να ψάξουμε μόνοι μας να βρούμε περισσότερα χρήματα, αλλά δεν θέλω και να το σκέφτομαι σε αυτή τη φάση».

Το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), από την άλλη πλευρά, μείωσε εφέτος κατά 9 εκατ. ευρώ τα έξοδά του και πρότεινε συγκεκριμένες λύσεις (μία από αυτές η αλλαγή στο καθεστώς διαχείρισης των οικονομικών του, που περιλαμβάνεται τελικά στον νέο νόμο) για να εξοικονομήσει άλλα 15 εκατ. ευρώ. Όπως προειδοποιεί, πάντως, ο πρόεδρος του ΑΠΘ κ. Γ. Μυλόπουλος, «το πανεπιστήμιο πρέπει να αναζητεί τρόπους να αυξήσει τη χρηματοδότησή του, αλλά υπάρχει κίνδυνος να εξαρτηθεί από ιδιωτικά συμφέροντα».

Παρ' όλα αυτά υπάρχουν λύσεις. Το παράδειγμα των δύο καθηγητών του ΑΠΘ που ανέπτυξαν πρόσφατα ένα τέλειο ομοίωμα του Μηχανισμού των Αντικυθήρων, το οποίο λειτουργεί κανονικά, είναι χαρακτηριστικό. Ήδη, όπως λέει ο κ. Μυλόπουλος, «την ανακάλυψη τη ζήτησαν τρία μεγάλα μουσεία των ΗΠΑ προσφέροντας αστρονομικά ποσά, άρα υπάρχει όφελος για το πανεπιστήμιο χωρίς καμία σκιά».

«Ετησίως έχουμε μια εισροή κονδυλίων της τάξεως των 4-5 εκατ. ευρώ για να τα διαχειριστούμε σύμφωνα με τις ανάγκες του πανεπιστημίου μας» λέει ο αντιπρόεδρος οικονομικών υποθέσεων του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Θ. Σφηκόπουλος . Θέτει ωστόσο και έναν τρίτο παράγοντα στην εξίσωση: «Αν λυνόταν το συνταγματικό κώλυμα, ένα πανεπιστήμιο με 60.000 ενεργούς φοιτητές, το οποίο θα όριζε ένα ποσό 1.000 ευρώ ετησίως ως δίδακτρα στον καθένα τους, θα είχε αυτομάτως εισόδημα 60 εκατ. ευρώ».

«ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ» ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Λίγα και ισχυρά πανεπιστήμια

Από τον Σεπτέμβριο και ως το τέλος του χρόνου αλλάζει και ο χάρτης της ανώτατης εκπαίδευσης της χώρας, με τη μείωση του αριθμού των ιδρυμάτων. Τα μεγάλα πανεπιστημιακά ιδρύματα της χώρας θα επιβιώσουν, αλλά πολλά από τα μικρότερα θα απορροφηθούν από αυτά.

Σήμερα στην Ελλάδα λειτουργούν 22 πανεπιστήμια και 18 ΤΕΙ με περισσότερα από 550 τμήματα. Από τον ερχόμενο Σεπτέμβριο θα έχει δρομολογηθεί το «κλείσιμο» του 30% από αυτά. Όπως αποκαλύπτουν τα στοιχεία που έχουν συγκεντρωθεί, στο 60% των υφιστάμενων τμημάτων παρατηρούνται αλληλοκαλύψεις αντικειμένων. Ωστόσο συγκεκριμένες αποφάσεις για τα «λουκέτα» που θα μουν δεν έχουν ακόμη ληφθεί, αν και ονόματα ακούγονται ήδη.

Αλλωστε, όπως λέει, μιλώντας στο «Βήμα», ο πρόεδρος της ΑΔΙΠ κ. Σπ. Αμούργης, τα ελληνικά πανεπιστήμια σε μεγάλο βαθμό παράγουν σήμερα ανέργους. «Αν όλα αυτά δεν ξεκαθαριστούν, θα υπάρξουν μελλοντικά μεγάλα προβλήματα κατά τον καθορισμό των επαγγελματικών δικαιωμάτων με τη σύνταξη του νέου πλαισίου επαγγελματικών προσόντων» λέει ο κ. Αμούργης.

«Θα δημιουργηθεί ένας κυκεώνας επαγγελματικών δικαιωμάτων αν δεν δράσουμε

σύντομα»συμπληρώνει. Αναφέρει για παράδειγμα τις δύο σχολές ΤΕΦΑΑ στη Θεσσαλονίκη και στις Σέρρες ή τη Νοσηλευτική του Πανεπιστημίου Αθηνών, ειδικότητα που καλύπτεται εξίσου από τα ΤΕΙ της χώρας«και δεν έχει λόγο ύπαρξης σε μια πανίσχυρη Ιατρική Σχολή, όπως αυτή της Αθήνας». Την ίδια στιγμή λειτουργούν σε όλη τη χώρα έξι αρχιτεκτονικές σχολές και έχει εγκριθεί η λειτουργία άλλων δύο(!), ενώ είναι αρκετά τα τμήματα σε κοντινές πόλεις που δίνουν το ίδιο ακριβώς πτυχίο.

«Η άποψη που υπάρχει διεθνώς είναι ότι τα πανεπιστήμια δίνουν στους πολίτες τις ελάχιστες βασικές γνώσεις»λέει ο κ. Αμούργης. «Ο καλός φοιτητής συνεχίζει να μετεκπαιδεύεται σε ολόκληρη τη ζωή του»συνεχίζει.«Εμείς έχουμε χάσει την έννοια των πραγμάτων»δηλώνει.